

LIBRIS

We know
books

D. S. MEREJKOVSKI

LEONARDO DA VINCI

Învierarea zeilor

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Merejkovski, D. S.

LEONARDO DA VINCI. ÎNVIEREA ZEILOR/ D. S.

MEREJKOVSKI – București: Paul Editions, 2025

2 volume

ISBN general: 978-630-6588-65-7

ISBN vol 1: 978-630-6588-66-4

Paul Editions

MAICA BĂLAIE

I

Depozitele breslei boiangiilor din Florența se aflau prin preajma bisericii Orsanmichele. O îngrămădire de magazii, hambare, coșmelii închipuite la repezeală și cum a dat Dumnezeu, slute, poncișe, plecate într-o rînă, cu propte și fără, ieșind mai în afară sau zgribulindu-se mai înăuntru, se pitulau printre casele ce-și adunau în sus atât de aproape unul de altul acoperișurile de olane, încât nu se zărea printre ele decât o fâșie îngustă de cer. În ulicioară, până și ziua-n amiaza-mare domnea întunericul. La intrarea prăvăliilor se bălăbăneau pe stinghii mostre de stofă adusă de aiurea, vopsită la Florența, iar prin șanțul din mijlocul străzii pavate cu lespezi lustruite de timp se scurgeau din cazanele boiangiilor vopsele de diferite culori. Și numai la *fondachi* (așa li se spunea depozitelor centrale), deasupra ușilor, atârneau scuturi cu herbul Calimalei: pe un câmp roșu ca focul, un vultur de aur cocoțat pe un balot de lână albă.

Într-unul din aceste *fondachi* ședea la masa lui de lucru, înconjurat de registre groase de conturi și mormane de facturi, bogatul neguțător florentin și consul al nobilei arte a Calimalei, messer Cipriano Buonaccorsi.

În lumina neprietenosă a zilei de martie, bătrânul se zgribulea, pătruns de răsuflarea umedă a beciurilor ticsite cu mărfuri, și se înfășura mai cu sârg în cojocul său de veveriță jumulită, cu coatele roase. Pana de gâscă i se ițea de după ureche, iar cu ochii

Paul Editions

Casa Presei Libere, nr. 1, Corp C, Sector 1, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro,

vanzari@pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,

mihaela.enache@pauleditions.ro

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

slăbiți de bătrânețe, miopi, dar atotevăzători, cerceta parcă într-o doară, în fapt însă cu multă atenție, foile de pergament ale cărții mari, brăzdate în lung și în lat de rubrici, cu „debitul” în stânga și „creditul” în dreapta. Conturile de mărfuri erau înscrise cu litere rotunde, uniforme, fără majuscule, fără puncte sau virgule, în cifre romane și nu arăbești, considerate o modă nouă fistichie și nelalocul ei în registrele comerciale. Pe prima pagină stătea scris cu litere de-o șchioapă:

„În numele Domnului nostru Isus Cristos și al pururi preacuratei Fecioare Maria, registrul de față începe în anul de la Nașterea Domnului una mie patru sute nouăzeci și patru”.

Sfârșind de examinat ultimele înregistrări, și de corectat cu obișnuita meticulozitate greșelile strecurate la numărătoarea lastelor de piper din cel cu teci lungi, pus zălog, de ghimbir adus de la Mecca și a legăturilor de scorțișoară, messer Cipriano se lăsă pe spate, obosit, și, sprijinindu-se de spătarul scaunului închise ochii și stătu să chibzuiască la scrisoarea de afaceri pe care urma s-o trimită omului său de încredere la târgul de lânuri din Franța, de la Montpellier.

Dar ușa prăvăliei se auzi scârțâind și intră cineva. Bătrânul deschise ochii și-l văzu pe Grillo, țăranul arendaș al pământului arabil și al viilor ce țineau de vila San Gervasio a lui messer Buonaccorsi. Vila era așezată la poalele munților, în valea Mugnone.

Grillo se ploconea ținând în mână un coș cu ouă așezate grijuliu în paie, iar de brâu îi atârnavă cu crestele în jos doi cocoșei vii.

— A-a, Grillo!, exclamă Buonaccorsi cu amabilitatea lui de totdeauna, aceeași față de cei mari, cât și de cei mici. Cum o mai duci? Slavă Domnului, de data asta avem o primăvară timpurie, nu-i așa?

— Pe noi, moșnegii, nici primăvara nu ne mai bucură, messer Cipriano: când ți-i lumea mai dragă, încep să te junghie oasele, cerând odihna cea de veci... Iacătă, ți-am adus niscaiva ouă și cocoșeii ăștia, să ți-i faci la frigare că mâini îi zi de sfință sărbătoare, adăugă el după o tăcere.

Moșneagul își aduna asupra vicleniei ochișorilor verzi, care

zâmbeau blajin, crețurile mărunte ale pleoapelor ca niște raze pe obrazul bronzat al omului deprins a umbla în capul gol sub vânt și soare.

Buonaccorsi, după ce-i mulțumi moșneagului, stătu să-l descoasă:

— Ce zici, avem destui oameni pentru săpături? Vom apuca să le terminăm până-n ziuă?

— Toate-s gata, avem și oameni destui, oftă Grillo din rărunchi și căzu pe gânduri, așa cum ședea sprijinit în bastonul său. Numai că stau și mă socot, messere... oare nu s-ar cădea să mai adăstăm?

— Bine, moșule, dar nu tot tu spuneai deunăzi să ne grăbim, nu cumva să mi-o ia altul înainte?

— Cât despre asta, așa-i... Da parcă tot mi-i teamă. E lucru cu păcat, domnia-ta! Acu suntem în zile sfinte, zile de post, și când colo, ne ținem de treburi necurate...

— Păcatul îl iau asupra mea. De asta, Grillo, să n-ai grijă. Nu te las. Mă întreb numai, vom găsi ceva oare?...

— Cum să nu găsim! Am eu semnele mele. Încă tații și bunicii noștri cunoșteau povestea măgurii de dincolo de moară, de lângă Râpa Mocirloasă. Noaptea, când te uiți către San Giovanni, uite-așa roiesc scânteile pe acolo. D-apoi, la drept vorbind, aici, la noi, procopseală d-asta e pretutindeni berechet. Cică acu nu demult, când au săpat puțul în podgorie la Marignola, găsiră la fundul lui, îngropat în lut, un ditamai drac întreg și nevătămat...

— Ce spui? Ce fel de drac?

— Unul de aramă, cu coarne în regulă. Picioarele păroase, ca de țap, și încopitate. Da botșorul hazos, curat parc-ar râde. Topăie hicleanu-ntr-un picior și trosnește din dește. Da de bătrân ce-i, e verde tot și coclit din cap și până-n vârful cozii.

— Și ce-au făcut cu el?

— Au turnat un clopot pentru capela cea nouă a Sfântului Arhanghel Mihail.

— Și de ce nu mi-ai spus-o mai înainte?, cât pe ce să se înfurie messer Cipriano.

— Păi erați pe-atunci tocmai la Siena.

— Să-mi fi scris, și trimiteam pe cineva. Ba veneam chiar eu. Nu m-aș fi uitat la bani. Zece clopote le dădeam în schimb nu

unul. Neghiobii! Să toarne clopot dintr-un Faun dănțuind, poate opera nemuritorului sculptor din Scopas...

— Bine ziceți, curat neghiobi. Numai că nu face să vă supărați, messer Cipriano. I-a și pedepsit Cel-de-sus pentru ispravalor: de când au atârnat clopotul în clopotnița capelei, și sunt de-atunci doi ani în cap, merele din livezi, ba și vișinele le mănâncă viermii, și nici măslinii nu dau roadă. Nu vă mai spun că nici cu clopotul nu-i mare scofală: are un glas nu știu cum necurat...

— Cum adică ?

— Nu dangăne după cuviință. Când îl auzi, nu-ți crește în piept inima creștinească, parc-ar îndruga alte alea. Deh, cine a mai văzut clopot turnat dintr-un drac? Nu vă fie cu supărare, dar are și canonicul oleacă de dreptate: nu ieși la socoteală cu toți moroii și diavolii ăștia scoși din pământ. Măcar în treaba asta se cere să fii cu ochii în paișpe, să nu-i slăbești o clipă... Te îngreădești cu semnul crucii, te aperi cu rugăciuni, căci puternic e diavolul și viclean nevoie-mare, uite-acu-ți intră pe-o ureche și iese pe ailaltă! D-apoi când cu mâna ceea de marmură pe care a scos-o mai anul Sacchello din Dealul Morii, parcă nu tot el, dracul, și-a băgat coada?

Ne căpătasesm beleaua cu ea, că zău, mă credeți, mi-e și frică s-o pomenesc în fapt de seară...

— Ia zi, Grillo, cum ai dat de ea?

— Păi să vedeți, messere! Era cam înspre toamnă, în ajun de San Martino. Tocmai ne așezasem la cină și stăpâna aducea strachina cu terci când dă năvală în bucătărie argatul, unul Sacchello, nepotul cumătrului meu. Și trebuie să vă spun că în seara aceea îl lăsasem în câmp, lângă Dealul Morii, căznindu-se să scoată o rădăcină de măslin — stăpânul voia să semene locul cu cânepă. „Stăpâne, aoleu, stăpâne!” dă să îndruge argatul cu limba împleticită. Îi clănțăneau dinții în gură și era alb ca varul. „Dumnezeu cu tine, flăcăule!” „Nu-i lucru curat, stăpâne! Colo, în câmp, iese un mort de sub rădăcină. De nu mă credeți, veniți de vedeți cu ochii voștri!”

Am luat felinarele și am pornit.

Între timp se întunecase și după crâng se ridica luna. Când ne uităm, în țărâna scormonită de lângă rădăcină albește ceva. Mă

aplec, mă uit: o mână se ițește din pământ, albă și cu degetele frumoase, subțiri ca la duducețe. „La naiba, îmi zic, ce drăcovenie o mai fi și asta?”. Pogor felinarul în groapă, să pot desluși mai bine, când colo, mâna mișcă din degețele și mă îmbie. Ei, când am mai văzut-o și pe asta, mi s-au tăiat picioarele și am răcnit o dată... Da monna Bonda, bunică-mea, știți, ea-i moașă și doftoroaie, și-i verde, măcar că împlinește suta, monna Bonda, zic, răsare de colo: „Ce v-ați speriat, tolomacilor?”, zice, Nu vedeți? mâna nu-i nici vie, nici moartă, ci-i de piatră”. O înhață, trage și-o smulge din pământ ca pe-o ridiche. Că, știți, era ruptă din încheietură. „Bunicuțo, strig la ea, bunicuțo, las-o matale acolo, n-o atinge, s-o îngropăm iute la loc, nu cumva să dea vreo belea peste noi”. „Nu, zice, așa nu-i bine, întâi o duc la pater, s-o dezlege de blestem”. Da m-a înșelat, în loc s-o ducă la pater, a tăinuit-o în scrinul ei din colț, unde ține fel de fel de catrafuse — zdrențe, alifii, buruieni și amulete. Degeaba m-am ciorovăit cu dânsa să mi-o dea înapoi, pas de te înțelege cu monna Bonda ! Și de-atunci se porni bună-mea pe tămăduiri, curat minuni! Dacă-l dureau pe careva măselele, îl atingea cu cleștele idolului și-l mântuia de umflătură într-o clipită. Ajuta și la fierbințeala, la dureri de burtă, ba și la boala copiilor, ptiu, ducă-se pe pustii! Când se căznea vreo vacă și nu putea să fete, numai ce-i punea buna pe pântec mâna ceea de piatră, că vaca prindea a mugii și numaidecât vedeai vițeluşul mișcând în paie.

I-a mers vestea până hăt-departe și multe parale a strâns. Da degeaba, n-a tras folos de pe urma lor. Cât despre pater Faustino, nu scăpa prilej să mă beștelescă: fie că eram în biserică și mă ocăra în predica lui, de față cu tot satul, fie că mă lua la ocară în stradă, zicându-mi slugă a necuratului și piei Satano. Mă amenința și că o să se plânga episcopului ca să mă lipsească de sfânta cuminecătură. Ștregarii se țineau de mine și mă arătau cu degetul: Uite-l pe Grillo, ăl de face farmece! Cât despre bunăsa, vrăjitoare sadea. Și-au vândut sufletul diavolului”. Mă credeți, nici noaptea n-aveam hodină, tot mi se năzărea în somn mâna ceea, parcă se furișează spre mine, mă ia de gât, ca să mă mângâie, chipurile, dar nu, mă înșfacă și mă strânge și dă să mă sugrume - vreau să strig și nu pot scoate nici cârc...

Ehei, îmi zic, am dat de dracu. Mă scol într-o zi dis-dimineată și numai ce pleacă bună-mea să adune pe rouă buruieni de leac, sparg lacătul de la scrin, iau mâna și o aduc la domnia-ta, iac-așa... Macar că Lotto telalul îmi dădea zece soldii, iar la domnia-ta căpătai numai opt... Însă când e vorba de domnia-ta, nu-mi pare rău nu de doi soldii, dar nici să-mi dau și viața, deie-vă Domnul toate noroacele, și madonnei Angelica, și copilașilor și nepoților...

— M-da-da, judecând după cele ce-mi spui, dragul meu cred că vom găsi ceva în Dealul Morii, murmură messer Cipriano, dus pe gânduri.

— De găsit om găsi noi, urmă bătrânul oftând din nou din străfunduri, numa să nu miroasă ceva pater Faustino, căci dacă află, n-o să-mi fie moale nici mie, d-apoi nici domniei-tale, crede-mă. Întâi și întâi o să ridice oamenii asupra noastră și n-o să ne lase să sfârșim cu treaba. Ei, dar bun e Dumnezeu. Numai atâta te rog, nu mă lăsa de izbeliște, pune și domnia-ta o vorba bună la judecător...

— În legătură cu palma aceea de pământ pe care vrea să ți-o ia cu japca morarul?

— Întocmai, messere. Cât despre dumnealui, morarul, e un zgripsor și un viclean fără pereche. L-ar înhăța și pe dracu de coadă. Păi, să vedeți, îi dusei judelui o vițea. Da' nici morarul nu se lăsă mai prejos, duse una gata a față. Și cât a durat pricina, vițeaua și fată. Pas de-o mai scoate la capăt. Mi-a luat caimacul, hainul. De-aia mă tem să nu facă judele dreptatea pe a lui, că unde mai pui, vițica fată încă și vițeluș. Așa că fii milostiv și pune vorba bună pentru mine! Că doară numai de dragul domniei-tale m-am învoit să merg la Dealul Morii, numai de dragul domniei-tale mă strădui... nu mi-aș lua altfel asemenea păcat pe suflet nici pentru toate comorile din lume...

Fii liniștit, Grillo. Judele mi-e prieten și am să pun vorba pentru tine. Iar acum du-te. La bucătărie au să-ți dea de mâncare și un pahar de vin. Pleci la noapte cu mine la San Gervasio.

Bătrânul mulțumi cu adânci plecăciuni și ieși, iar messer Cipriano se retrase în odăița de lucru de lângă prăvălie, unde nimeni nu avea voie să intre.

Aici, ca într-un muzeu, se înșirau marmure și bronzuri, pe polițe anume îmbrăcate în postav erau frumos rânduite monede străvechi și alături, în lăzi, statui sparte și cioburi încă nearanjate. Messer Cipriano primea antichități de pretutindeni, de unde se puteau căpăta, prin mijlocirea agențiilor sale comerciale din Atena, Smirna și Halicarnas, Cipru, Leucosia și Rodos, din fundul Egiptului sau din vreun uitat ungher al Asiei Mici.

Și îmbrățișându-și cu privirea comorile, consulul Calimalei se cufundă iarăși în meditațiile sale grave și sobre privitoare la vămile asupra lânii, și după ce le chibzui pe toate până la capăt, puse mâna pe o pană și se așternu pe scrisul epistolei către omul său de încredere din Montpellier.

II

Tot în acea vreme, într-un ungher al depozitului luminat și ziua-n amiaza-mare de flăcăruia unei candelă ce pâlăia molcom la icoana Madonnei, acolo unde baloturile se îngrămădeau până la tavan, ședea de vorba trei prieteni: Doffo, Antonio și Giovanni. Doffo, vânzătorul de la depozitul lui messer Buonaccorsi, un tânăr cărn și roșcovan, veșnic blajin și vesel, nota într-un registru numărul de coți câți măsurase din postav. Antonio da Vinci, un flăcău cu obrazul bătrânicos, niște ochi de pește, străvezii ca sticla, și o clăie de păr negru și aricit, măsura cu spor stofa cu măsura florentină zisă *canna*. Cel de-al treilea, care ședea picior peste picior pe un balot gata împachetat și asculta cu luare-aminte la cele ce se vorbeau, era un ucenic în ale picturii, sosit de curând de la Milano, Giovanni Beltraffio, un tânăr de vreo nouăsprezece ani, modest și plin de sfială, cu niște ochi mari, cenușii, candizi și melancolici pe chipul ce exprima nehotărârea.

— Iată unde am ajuns, fraților!, mormăia Antonio înăbușit și cu înverșunare. Să dezgropăm idolii păgâni!... Stofă scoțiană cu spic, cafenie, treizeci și doi de coți, cinci palme, opt oncii, adaugă

numaidecât, întorcându-se spre Doffo, în vreme ce acesta nota în registru.

Apoi împături bucata măsurată, o azvârli cu năduf, dar nu fără dibăcie, încât stofa nimeri tocmai unde trebuia, și, ridicând degetul arătător, urmă cu ironie și cu aere profetice, imitându-l pe fratele Girolamo Savonarola:

— *Gladius Dei super terram cito et velociter!* În Patmos Sfântul Ioan avusese o vedenie: îngerul a prins pe balaur, pe șarpele cel vechi, care nu-i altul decât diavolul și l-a legat pe o mie de ani, și l-a aruncat în adânc și l-a închis și pecetluit acolo ca să nu mai amăgească noroadele până ce se vor sfârși cei o mie de ani. Astăzi e slobozit din temnița lui. S-au sfârșit cei o mie de ani. Slugile lui, zeii mincinoși, prorocii ies din pământ, de sub pecetele îngerului, ca să ducă noroadele în păcat. Vai, trăitorilor de pe întinsurile uscatului și ale mărilor !... Stofa galbenă de Brabant, fără spic, șaptesprezece coți, patru palme, nouă oncii.

— Și ce socoți, Antonio, c-ar însemna toate aceste semne?, întrebă cu o lacomă și temătoare curiozitate Giovanni.

— Așa e cum vă spun. Vegheați! Vremea este aproape. Unde mai pui că nu se mulțumesc să scoată din pământ zeii antici, dar făuresc și alții noi asemenea lor. Sculptorii și pictorii de azi îl slujesc pe Moloh, adică pe diavol. Fac din biserica Domnului un templu al Satanei. Sub înfățișarea martirilor și a sfinților zugrăvesc zei necurați, cărora li se închină. În locul lui Ioan Botezătorul — pe Bacchus, în locul Maicii Domnului pe desfrânata Venus. Ar trebui să ardem asemenea zugrăveli și cenușa lor s-o risipească vântul.

Ură neîmpăcată scânteia în ochii tulburi ai precaușului prăvăliaș.

Giovanni tăcea, adunând asupra ochilor sprâncenele-i subțiri, copilărești, într-o sforțare neputincioasă a minții. Nu îndrăznea să-l contrazică.

— Antonio, vorbi el în cele din urmă, am auzit ca fratele dumitale, messer Leonardo da Vinci, primește uneori ucenici în atelierul său. De mult doresc...

— De vrei, îl întrerupse încruntându-se Antonio, de vrei cu tot dinadinsul sa-ți osândești sufletul la pierzanie, ei bine, atunci du-te, Giovanni, du-te la messer Leonardo.

— De ce? Cum așa?

— Deși mi-e frate și-i mai mare ca mine cu douăzeci de ani, eu una știu, cum scrie-n scripturi: de eretic, după prima și a doua încercare de a-i îndrepta pe calea cea bună, să te lepezi. Messer Leonardo este un eretic și un păgân. Mintea-i e-ntunecată de o trufie satanică. Gândește să pătrundă în tainele firii pe calea matematicii și a magiei negre...

Și ridicând ochii spre cer, cită din ultima predică a lui Savonarola: „Înțelepciunea ăstui veac este nebunie în fața lui Dumnezeu. Cunoaștem noi pe acești învățați: pe toți îi așteaptă lăcașul Satanei!”

— Ai auzit, Antonio? Se spune că messer Leonardo se află acum aici, la Florența, urmă Giovanni cu și mai multă sfială. Cică ar fi sosit zilele astea de la Milano.

— Și pentru ce?

— Se spune că l-ar fi trimis ducele, ca să afle dacă nu s-ar putea cumpăra unele tablouri care au aparținut răposatului Lorenzo Magnificul.

— Treaba lui! Ce-mi pasă mie ? !

Și Antonio se apucă să măsoare stofa cu și mai multă râvnă.

Afară campanilele bisericilor își trimiteau în văzduh armoniile, chemând la rugăciunea de seară. Doffo se întinse cu dulce lene și închise registru. Pe ziua aceea sfârșiseră cu treaba. Era ora când se închideau toate prăvăliile.

Giovanni ieși în stradă. Printre acoperișurile ude se întrezărea un petic de cer scaldat în palidul trandafiriu al serii, în văzduhul nemișcat cernea o ploaie mărunță.

Deodată, dintr-o fereastră deschisă în ulicioara vecină, se auzi un cântec:

O, vaghe montanine, e pastorelle...

O, păstorite dragi, muntencelor fecioare...

Glasul era tânăr și cristalin și Giovanni ghici după bătaia regulată a podnojelor că cea care cântă e o țesătoare la război.

Vrăjît, rămase locului; își aminti deodată că e primăvară și inima i se strânse de o neștiută înduioșare și melancolie.

— Nanna! Nanna! Unde-mi ești, împielitator? Ori n-ai auzit? Hai, vino la masă, că se răcesc macaroanele.

Saboții sau *zoccoli*, cum li se zice aici, bocăniră voios pe podeaua de cărămizi și se depărtară. Se lăsă tăcerea.

Giovanni mai rămase multă vreme locului, privind spre fereastra goală, iar în urechi îi tot răsuna melodia primăvărată, asemenea unui son subțire de fluier venit de departe:

O, vaghe montanine e pastorelle...

Într-un târziu, oftă ușurel și păși pragul casei consulului Calimalei, urcă o scară abruptă, cu balustrada șubredă, cu lemnul putred și mâncat de cari și deschise ușa într-o odaie mare, care servea drept bibliotecă și unde ședea ghebosat în fața pupitrului Giorgio Mèrula, cronicar la curtea ducelui de Milano.

III

Mèrula sosise la Florența din însărcinarea stăpânului său, pentru a cumpăra scrisori rare din colecția ce aparținuse lui Lorenzo de Medici și, ca întotdeauna, trase la casa prietenului său, messer Cipriano Buonaccorsi, un colecționar de antichități la fel de pasionat ca și dânsul. Pe Giovanni Beltraffio învățatul istoric îl cunoscuse întâmplător la un han pe drumul mare de la Milano încoace și, sub pretextul că are nevoie de un caligraf priceput (or, Giovanni avea un scris frumos și clar), îl aduse cu el în casa lui Cipriano.

Când Giovanni deschise ușa, Mèrula tocmai cerceta cu luare-aminte un volumaș ferfenițit semănând a psaltire sau a trebnic. El petrecea ușurel un burete umed peste pergamentul subțire, cel mai fin, din piele de miel de Irlanda nefătat, ștergând unele rânduri cu piatră ponce, apoi netezea fila cu o lamă de cuțit și o piatră de lustruit și iar o cerceta la lumină.

— Drăguțele de ele! mormăia de unul singur, sufocat de înduioșare. Ei, haide, haide, ieșiți la lumină, sărăcuțelor... Vai, ce frumoase sunteți, alexandrinelor...

Pocni din degete și ridică din hârtoage fruntea pleșuvă și obrazul buhăit, brăzdat de cute moi și mobile, purtând între cei doi ochi mici și plumburii, plini de viața și neînvinșă veselie, podoaba unui nas roșu-vinețiu. Alături pe prichiciul ferestrei, se aflau o cană și un ulcior de lut. Mèrula își turnă vin, bău, chihăi ca să-și dreagă glasul și tocmai voia să se apuce iarăși de lucru când îl zări pe Giovanni.

— Bine-ai venit, călugarașule!, îl salută el glumeț (îi zicea astfel din pricina modestiei sale). Mi se făcuse dor de tine. Mă întrebam unde-mi umbli la ceasul acesta. S-o fi îndrăgostit, zic. Că numai de obrăjori ca petala nu duce lipsă Florența. Ar fi și păcat să nu iubești. Dar uite că nici eu nu-mi pierd vremea de pomană. Cred că n-ai văzut de când ești o nostimadă ca asta. Vrei să-ți arăt? Sau mai bine nu - mai scapi vreo vorbă. Închipuiește-ți, am cumpărat-o pe nimica toată de la jidovul cu vechiturile! Cotrobăiam printre bulendre, când deodată dau de ea... Dar hai, treacă de la mine, numai ție am să ți-o arăt!

Și îmbiindu-l:

— Mai încoace, mai încoace, la lumină! Mèrula deschise înaintea lui Giovanni o pagină de scriere bisericească brăzdată de litere prelungi și ascuțite, îndesate unele într-altele.

Erau acatiste, rugăciuni, psalmi, urmați de uriașe portative cu notele așternute grosolan și stângaci.

Îi luă apoi cartea din mână, deschizând-o într-alt loc, o ridică mai la lumină, aproape în dreptul ochilor lui Giovanni și atunci tânărul putu vedea cum apar sub privirile lui, acolo unde Mèrula ștersese buchiile bisericești, rânduri aproape invizibile, urme încolore de scriere străveche, adânc întipărită în pergament - nu litere, ci nălucile lor, umbre palide și gingașe ale unei scrieri demult dispărute.

— Ei, vezi? Vezi și tu?, repeta Mèrula triumfător. Ia uită-te la ele, drăguțele! Nu ți-am spus, călugărașule? Curat năzdrăvanie!

— Ce-i asta? De unde?, îl întrebă Giovanni.

— Nici eu nu știu încă. Pare-se că-s niște fragmente dintr-o antologie antică. S-ar putea să mai fie și alte comori ale muzei eline, necunoscute lumii. De nu eram eu, nu mai vedeau lumina zilei! Ar fi zăcut în vecii vecilor pe sub antifoane și psalmi ai câinței...

Și Mărula îi explică pe îndelete că peșemne vreun călugăr mănăitor de pană din Evul Mediu, dorind să poată folosi prețiosul pergament, a ras vechile stihuri păgâne și a scris deasupra altele.

În clipa aceea soarele, fără să rupă vălurile ploii, ci doar preferându-și raza prin ele, umplu odaia cu o lăcuire molcomă, palid trandafiriu, și în lumina aceasta adânciturile săpate în pergament, umbrele literelor antice, se iviră și mai limpezi.

— Ei, vezi, vezi cum ies morții din morminte?, repeta cu încântare Mărula. Mi se pare că e un imn adresat zeilor din Olimp. Iată, privește aici, se pot desluși primele strofe.

Și îi traduse din elină:

*Slavă-ndrăgîtilui Bacchus, ce fruntea cu viță-ncunună,
Slavă și ție, o Febus, ce arcul de-argint mînuind
Vajnic uimiți săgeata departe să samene spaima,
Zeu bucălat ce ucis-ai feciorii Niobei...*

— Iată un imn și Venerei de care te temi, călugărașule! Atât numai că-i greu de descifrat...

*Slavă și ție, o, mamă-Afrodita cu coapse de aur
Cupă-a plăcerii zieiști și pămînteanul desfăt...*

Aici versul se frîngea, pierind sub scrierea bisericească.

Giovanni lasă jos cartea și urmele literelor pâliră, adânciturile se șterseră, se înceară în galbenul neted al pergamentului și umbrele se întoarseră în împărăția lor. Nu se vedeau decât buchile clare, grase, negre ale trebnicului mănăstiresc și notele greoaie, încârligate și stîngace ale psalmului cîinței.

„Ascultă ruga mea, pleacă urechea la glasul meu. Gem în durerea mea și mă scurmă îndoielile: inima mi se strînge în piept și groaza morții mă cuprinde”.

Lăcuirea trandafiriu se stinse, în odaie se cerneau zgurile serii. Mărula turnă o cană de vin din ulciorul de lut, bău, oferindu-i una și interlocutorului :

— Bea și tu, tinere, în sănătatea mea. *Vinum super omnia bonum diligamus!*

Giovanni însă refuză.

— Nu vrei, și pace? Domnul să te aibă în pază! Ce să fac, n-am încotro, va trebui să beau și-n locul tău. Dar ce-i cu tine, călugărașule, de ce ești astăzi melancolic, de parcă ți s-ar fi înecat corăbiile? Ori te-a speriat din nou bigotul acela de Antonio cu prorocirile sale? Nu le lua în seamă, Giovanni, crede-mă, nu merită! La ce-or fi croncănind fanaticii ăștia! Recunoaște că ai stat de vorbă cu el!

— Am stat...

— Și despre ce-ați vorbit?

— Despre Anticrist și despre messer Leonardo da Vinci...

Ei, vezi? Și ziua-n amiaza-mare îl visezi pe Leonardo! Nu cumva te-a vrăjit? Ascultă, băiete, scoate-ți prostiile din cap. Rămâi secretarul meu și am să te fac om: te învăț latina, fac din tine un cunoscător al legii, un orator, un poet de curte — vei ajunge om bogat și te vei acoperi de glorie. Mare scofală-i pictura? Încă Seneca spunea ca este o meserie nedemnă de un om liber. Uită-te și tu cum sunt pictorii, toți niște brute și niște ignoranți...

— Despre messer Leonardo am auzit că este un mare învățat, i se împotrivi Giovanni.

— Învățat? Da de unde ! Nu știe nici să citească latinește, pe Cicero îl confundă cu Quintilian, cât despre greacă, nici nu i-a mirosit pe la nas. Învățat! Îmi vine să râd!

— Se spune că inventează mașini uimitoare, nu se lăsa Beltraffio, și observațiile sale asupra naturii...

— Mașini, observații! Cu așa ceva nu ajungi prea departe, în cartea mea „Estetica limbii latine” am adunat peste doua mii de formule noi de limbaj elegant. Știi tu cât am trudit la ea? Să potrivești roțițe la mașini, ca să le pună în mișcare, să observi cum zboară păsările pe cer și cum cresc ierburile pe câmp — asta nu-i știință, ci joacă de copii!

Bătrânul tăcu. Chipul său arăta sever. Apoi rosti grav și încet, apucându-l pe interlocutor de mână:

— Ascultă, Giovanni, și întipărește-ți bine în minte. Dascălii noștri sunt grecii și romanii din antichitate. Ei au făcut tot ce pot face oamenii pe pământ. Nouă nu ne rămîne decât să-i imităm și să le călcăm pe urme. Căci spusu-s-a: ucenicul nu poate fi mai presus decât dascălul său.